Poštnina plačana v gotovini
Spedizione in abbonamento postale

Prezzo - Cena Lir 0.50

Slovenski dom

Štev. 66 — V Ljubljani, v torek, 23. marca 1943-XXI — Leto VIII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana
Redazione Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano

10.000 tonski parnik potopljen v Alžiru, tri ladje poškodovane

Začetek silovite ofenzive v Tuniziji

Italijansko uradno vojno poročilo št. 1031 pravi:

Po hudi topniški pripravi je sovražnik včeraj začel silovito ofenzivo proti srednjemu in južnemu odseku tunizijskega bojišča. Potekajo hudi boji. Osno letalstvo se udeležuje bitke, tolče nasprotnikovo zaledje ter premikajoče se čete. Nemški lovci so zbili pet letal vrste »Spitfire«.

Naša letala so bombardirala pristaniške naprave v Boni in Bougiei ter povzročila znatno škodo.

Nocoj je oddelek torpednih letal iz 105. skupine pod poveljstvom stotnika Mancinija Urbana iz Cesene napadel ladje, zasidrane v alžirskem pristanišču. En 10.000 tonski parnik je bil potopljen, drugi parnik srednje more zažgan, dva nadaljnja pa zadeta.

Seja odbora trojne zveze v Tokiu

Na seji so obravnavali vprašanja o skupnem nastopu proti sovražnikom trojne zveze

Tokio, 23. marca. s. Japonsko uradno poročilo pravi, da se je včeraj v Tokiu pod predsedstvom japonskega zunanjega ministra Tanija sešla mešana italijansko-nemško-japonska komisija, ustanovljena po določilih trojne zveze. Seje so se udeležili italijanski in nemški poslanik, uradniki pristojnih oddelkov japonskega zunanjega ministrstva, zastopniki japonskih oboroženih sil ter italijanski in nemški vojaški mornariški ter letalski odposlanci. Poročilo pravi, da so med sejo ugotovili popolno istovetnost pogledov ter da so razpravljali o važnih vprašanjih ki se tičejo sodelovanja med tremi zavezniškimi državami v boju zoper skupne sovražnike.

Tokio, 23. marca. s. Seja odbora trojne zveze je bila 22. marca v Tokiu. Odbor je na tej seji potrdil sodelovanje držav iz trojne zveze ter razpravljal o različnih važnih vprašanjih, ki se tičejo enotnih ciljev in enotnih nastopov treh vlad. Po zadnji seji, ki sta se je udeležila italijanski poslanik ter novi nemški poslanik na Japonskem Stammer, so izdali naslednje uradno poročilo:

»Kakor zdaj pa zdaj v preteklosti, so se tudi to pot sešle mešane tehnične komisije, ki jih določa trojna zveza med Italijo, Japonsko in Nemčijo. Te dni je bilo sklenjeno, da se skliče komisija v Tokiu, med udi katere je zadnje čase prišlo do nekaterih sprememb. Zaradi tega so se danes, dne 22. marca, v palači ministra zunanjih zadev pod predsedstvom eksc. Tanija, ministra za zunanje zadeve in člana splošne komisije, sešli: minister sam, eksc. Imdelli, italijanski poslanik, ter nemški poslanik eksc. Stammer ter pristojni uradniki ministrstva za zunanje zadeve. Dalje so se seje udeležili člani vojaške tehnične komisije s pristojnimi uradniki iz japonskega vojnega in mornariškega ministrstva ter italijanski in nemški mornariški in vojaški odposlanci.

Na koncu seje, med katero so premislili in pretresali različna važna vprašanja, ki se tičejo sodelovanja treh držav z ozirom na skupne sovražnike, je bilo doseženo popolno soglasje v pogledih.«

Uspešen prodor nemških čet v smeri proti Kursku

Sovjeti se zaman zaganjajo v nemške postojanke pri Vjazmi in ob Ladoškem jezeru — Krvave sovjetske izgube jugovzhodno od Leningrada
Hudi boji v južni in srednji Tuniziji

Hitlerjev glavni stan, 23. marca. Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj objavilo tole uradno vojno poročilo:

Na južnem delu vzhodnega bojišča do Bjelgoroda včeraj ni bilo pomembnih bojev.

Nemški napadi jugozahodno in severozahodno od Kurska nadalje dobro napredujejo.

Jugozahodno od Vjazme in južno od Ladoškega jezera so se včeraj zopet ponesrečili z najtežjimi izgubami sovjetski poskusi. Samo jugozahodno od Vjazme so uničile naše divizije ob odlični podpori letalstva od 18. marca dalje nad 270 oklepnikov.

Pred tremi dnevi pričeti težki sovjetski napadi jugovzhodno od Leningrada so bili ob odlični obrambi naših čet z zelo visokimi izgubami za nasprotnika odbiti.

V južni in srednji Tuniziji napadajo močne angleške in ameriške sile italijanske postojanke. V teku so hudi boji na kopnem in v zraku.

Letala za dolge polete so poškodovala na Atlantiku s težkim bombnim zadetkom večjo trgovsko ladjo.

Pri že javljenem napadu nemških bojnih letal na pristanišče Tripolis v noči na 20. marca so bile potopljene tri trgovske ladje in ena spremljevalna ladja.

*

Berlin, 23. marca. s. V vojaških krogih popisujejo položaj na vzhodnem bojišču ter pravijo, da nemške čete kar naprej osvajajo nova ozemlja jugozahodno in severozahodno od Kurska, hkrati pa da se je pomirilo delovanje na odseku med Taganrogom in Bjelgorodom. Po komaj štirih tednih se je velika zimska bitka 1942-43 docela spremenila in kljub vsem silnim, toda praznim sovjetskim poskusom, je pobuda popolnoma v nemških rokah. V vojaških krogih dalje naglašajo, da ni prišlo do bistvene spremembe v vojaškem položaju zato, ker so se sovjetske čete z vso silo spravile na nemške čete vzdolž severnega odseka, da bi tamkaj dosegle zaželen uspehe. Rusi niti pri Vjazmi niti na odseku ob Ladoškem jezeru, pa tudi pri Leningradu niso prišli nikamor naprej, pač pa so izgubili neznansko število vojakov in orožja. Vrh tega v berlinskih krogih podčrtavajo, da natančen pregled uradnih nemških vojnih poročil kaže, da nemška letala v poslednjih tednih vedno silneje nastopajo. Zaradi bližajoče se pomladi bodo v kratkem omejena pri delovanju, a kljub silni odjugi bodo še zmeraj nastopala, saj po zasedbi Harkova niso prišli do važnega mesta in križišča samo pehotni oddelki, marveč tudi letalski oddelki.

Eksc. Amicucci, podtajnik za korporacije, v Ljubljani

Davi je dospel v Ljubljano eksc. Ermanno Amicucci, državni podtajnik za korporacije, ki ga je minister — tajnik stranke določil, da bo proslavil z govorom v Ljubljani obletnico ustanovitve italijanskih bojevniških fašijev.

Začetek bojevniških fašijev pomeni začetek neizprosnega boja proti komunizmu, ogroževalcu obstanka, tradicije, omike in duhovnih vrednot vsakega naroda. Zato je ta obletnica tudi za nas Slovence pomembna, saj je naš narod prav te čase z vsemi svojimi zdravimi silami zapleten v krvavi boj zoper komunizem. Slovensko ljudstvo je v dobrem letu dni okusilo vse strahote komunistične revolucije ter spoznalo prave komunistične namene in cilje. Prijelo je za orožje, da obvaruje pred rdečimi tolpami dom in življenje ter tako po svoje in na svojem ozemlju sodeluje v svetovnem boju zoper boljševizem. Slovensko ljudstvo se dobro zaveda vloge, ki jo je v boju proti boljševizmu, tudi v našem boju proti boljševizmu, igral fašizem. V znamenju te zavesti pozdravljamo eksc. Amicuccija, prihajajočega proslavljat pomembni fašistovski jubilej v naše mesto.

Prerokbe angleškega ministrskega predsednika o koncu vojne in bodoči ureditvi sveta

Lizbona, 23. marca. s. Angleški ministrski predsednik je sklenil z govorom po radiu sporočiti angleškemu narodu, da je ozdravel. Najprej je dejal, da namerava spregovoriti o notranjih vprašanjih. Upal je, da bo tako ublažil politična nasprotstva, ki se v Angliji vedno bolj širijo. Hvalil je demokratični sistem ter povzdigoval zlasti delo, ki ga je opravil sam kot ministrski predsednik. Dejal je, da noče nič prerokovati glede dogodkov v bodočnosti. Brž nato pa se le ni mogel zdržati, da ne bi prerokoval. Dejal je namreč, da se utegne sedanja vojna končati drugo leto ali pa šele leta 1943. »Ko bo končana vojna v Evropi,« je dejal, »bodo naše sile poslane na drugi konec sveta, da kaznujejo Japonsko in osvobode naše ozemlje na Daljnem vzhodu.«

Nato je govoril o vprašanjih bodočnosti, o tistih vprašanjih, ki so — kakor je Churchill sam dejal — zavita v meglo. Izrekel je upanje, da zavezniški narodi pozorno proučujejo ta vprašanja. »Upati in prositi moramo,« je dejal, »da bi bile tri največje države vredne svoje največje odgovornosti.« Čeprav prikrito, je vendar jasno Churchillovo priznanje, da Anglija, Rusija in Amerika niso iste misli glede vprašanj po vojni, in da zato kljub sestankom na ladji »Potomac«, v Casablanci itd. še ni prišlo do jasnih in odkritih razgovorov. Nekam boječe je namignil na bodočo ureditev sveta, kakor si jo zamišljajo Britanci, ter dejal, da bodo po vojni ustanovili svetovno zvezo, v kateri bodo zastopani najprej vsi združeni narodi, nekega dne pa vsi narodi, svetovno zvezo, ki naj bi jo sestavljala dva svetova: evropski in azijski.

Gre torej za obnovo ženevske Zveze narodov, ki nosi največjo odgovornost za sedanjo vojno. Razlika bi bila le ta, da v bodoče ne bi bila samo ena Zveza narodov, pač pa dve in da bi prejšnjo britansko diktaturo v bodoče nadomestali odkrita angleško- rusko-ameriška diktatura. Churchill je potem poveličeval evropsko omiko ter poudarjal potrebo po obnovitvi evropske veličine. Samega sebe je torej označil kot »dobrega Evropejca«, pri tem pa je očitno pozabil, da je bil on sam tisti, ki je povzročil, da se je na Evropo vrgla sila, ki je zaradi svojega plemena in političnih nazorov največji sovražnik Evrope, t. j. Sovjetska Rusija. Amerika, ki je po angleških hujskarijah šla v vojno, nikdar ne bo smatrala Evrope za kaj drugega kakor za trg, ki ga lahko izkorišča v svoje gospodarske namene.

Ustanovitev te »nove zveze narodov« ali bolje rečeno teh »naših zvez« bo — je dejal dobesedno Churchill — »v skladu z visokimi koristmi Anglije, Združenih držav in Rusije«. S tem je hotel prepričati svoje rojake, da se skupne koristi raznih držav na svetu ne bodo križale z zasebnimi interesi Anglije.

Prešel je nato na notranjo ureditev Anglije po vojni. Razni socialni načrti, kakor je na primer Beveridgeov, kažejo, da bo po vojni nujno treba spremeniti socialno zakonodajo. Glede poljedelstva je izrekel željo, da bi videl »temeljit preporod kmetskega življenja«, nato pa je pripomnil še: S pomočjo zelo zvišanih plač, najboljših stanovanjskih razmer in po zaslugi sodobnih prevoznih sredstev ter zabavišč, kakor na primer radia in kina, bo moralo življenje na deželi tekmovati z življenjem po mestih.

Očitno je Churchill hotel na vsak način pozabiti, da vse tisto, kar v Angliji nameravajo uvesti šele po vojni, v fašistični Italiji že imajo. Kakor nekam nehote je hvalil italijansko socialno politiko, ko je govoril o ljudskem zdravju in o zdravstveni službi. Dejal je tudi, da je otrokom treba dati mleka, nato pa nadaljeval: Zdravi ljudje so največji zaklad za vsak narod. Našim ljudem je treba na vsak način poguma, da bodo imeli čim več otrok.« Churchill je nato govoril o mladinskem skrbstvu, o zdravstvenih razmerah, o materinstvu in drugem, kar je najvažnejše za bodoči rod. Veliko pozornost je treba posvetiti tudi šolskemu pouku. Vsi ljudje pa morajo sodelovati z vlado. »Moramo zagotoviti,« je dejal, »da bodo sinovi vseh ljudskih slojev imeli dostop do najvišjih služb.« S tem je ministrski predsednik priznal, da so kljub tako imenovanemu demokratičnemu redu vodstvena mesta izključno v rokah tistih, ki so si vedno lastili pravico gospodovati nad ljudstvom.

Končno je Churchill nehote tudi priznal, kakšni so resnični nameni Velike Britanije v sedanji vojni. »Vsak lahko vidi,« je dejal, »kako težavno je obnoviti naš izvoz tako, da bi bil donosen. Obveščen pa sem, da bo z ozirom na splošno stanje na svetu po naši zmagi zelo potrebno in pametno obnoviti izvoz. Takoj po vojni bo veliko povpraševanje po tistem, kar imenujemo »živila«.

Ne bo odveč, če pripomnimo, da bi vprav na razvalinah vojne, ki jo je povzročila Anglija, Churchill in Anglija rada znova vzpostavila svojo gospodarsko diktaturo.

Izmenjava ujetnikov med Italijo, Nemčijo ter Anglijo

Ankara, 23. marca. s. Poročajo, da so včeraj začeli v pristanišču Mersina izmenjavati italijansko-nemške ujetnike za angleške. Turški časnikar dr. Remzi, ki se je mogel približati italijanskim ujetnikom, prispelim v pristanišče z ladjo, poroča o razgovorih, ki jih je imel z italijanskimi častniki in vojaki. Dva častnika sta mu dejala: Zelo sva zadovoljna, da se lahko vrneva domov v trenutku, ko je naša domovina zapletena v boj za življenje in smrt. Vesela sva, da bova lahko vnovič zavzela svoje bojno mesto sredi drugih vojnih tovarišev. Vsi italijanski častniki, pristavlja časnikar, so gledali samo italijansko ladjo, ki naj bi jih sprejela na krov in prepeljala v domovino. Italijanski in nemški vojaki ter častniki niso zahtevali nič drugega kakor čast, da jih spet takoj postavijo v bojno črto.

Angleški in ameriški vojaki se ne morejo meriti z italijanskimi in nemškimi

Zanimiva priznanja angleškega pisca

Lizbona, 23. marca. s. »Če bo sploh kdaj mogoče premagati sile osi,« piše Arthur Byrand v tedniku »Illustrated London News«, »bo to zahtevalo mnogo časa, zakaj Italijani in Nemci niso samo zagrizeni in odporni, marveč opravljajo vse stvari zelo temeljito. Nobena vojska na svetu ni tako dobro izvežbana, kakor ti Evropejci. Dobrega vojaka ne snameš kjer koli. Dober vojaški pouk je dolg in težak. Pred takimi nalogami stojijo zdaj zavezniki. Hočejo biti dobri demokrati, a to se pač kaj prida ie sklada s pokorščino, s samozatajevanjem in zvestobo, ki so glavne odlike dobrega vojaka. Zaradi tega bodo zavezniki potrebovali mnogo več časa kakor sile osi, da bodo vojsko pripravili na naloge modernega vojskovanja. Vsakega posameznega vojaka bo šele treba pripraviti na vse, kar je italijanskemu in nemškemu vojaku že prirojeno: na voljo, pokorščino in vojaško hrabrost. Druga zadrega pri zaveznikih,« zaključuje članka, »je v pomanjkanju skušenj, ki jih pa imajo že vojaki osi. Ti so se namreč bojevali že v Španiji, na Poljskem, na Norveškem, na Kreti, v Afriki in v Rusiji. Zlasti pa so si nabrali obilo skušenj v Rusiji, o katerih se Angležem in Amerikancem še niti ne sanja.«

Rusi v čedalje hujših škripcih

Sami priznavajo, da se vojna obrača proti njim

Rim, 23. marca. s. Glede vojaškega položaja na ruskem bojišču morajo zdaj tudi moskovski vojaški krogi priznati, da so nemške sile na mnogih mestih ob severnem Doncu prišle sovjetskim razporejenim četam v bok.

Lizbona, 23. marca. s. »Daily Express« je priobčil članek, v katerem prav potrto piše o položaju na ruskem bojišču. »Zasedba Bjelgoroda«, piše list, »je hud udarec za Ruse, ker se že kažeta dve novi grožnji: nemški napad na Kursk in obkolitveni nastop, po katerem bi nemške čete sovjetske sile ob srednjem Doncu lahko zagrabile izza hrbta. Zasedba Kugujeva pa bi bila še daleč hujša.«

Stockholm, 23. marca. s. Londonski list »Sunday Times« piše: V Moskvi so hudo pobiti. Sicer je res, da so Rusi računali, da bodo morali zapustiti nekaj postojank, niso pa mislili, da bodo Nemci sposobni sprožiti tako močno ofenzivo. Velike ruske rezerve so že vprežene v bitko. S tem se je Nemcem posrečil prvi cilj, da so namreč zaposlili vse ruske sile, ki so bile pripravljene za nadaljevanje ofenzive.

V Berlinu so ustanovili družbo »Sudost Montan«, ki ima nalogo pokupiti ali urediti rudarska podjetja za predelavo rud na ozemlju bivše Jugoslavije.

Pavolini bo govoril za 24 letnico ustanovitve bojnih fašijev

Rim, 23. marca s. Za 24. obletnico ustanovitve bojnih fašijev bo drevi ob 20.20 govoril po radiu nar. sv. Alessandro Pavolini.

Poslednje časti za admirala Giovanola

La Spezia, 23. marca. s. Knez Aimone Savojski, vojvoda Aosta, je prispel včeraj izkazat poslednjo čast truplu admirala Guida Perzia Giovanola, ki je ležal v dvorani mornariške vojaške bolnišnice v Apuaniji. Prišla sta tudi državni podtajnik za mornarico admiral Riccardi in poveljnik pomorskih sil admiral Jacchino. Pogrebne slovesnosti so se začele danes zjutraj. Divizijski admiral Giovanola, bojevnik v treh vojnah, je bil odlikovan z vojaškim savojskim redom za svoje vedenje v prvi pomorski bitki v Sirti.

Smrt nemškega poslanika v Madridu

Madrid, 23. marca. s. Nemški poslanik Adolf von Moltke je umrl v Madridu zaradi operacije na slepiču. Novica o njegovi smrti je v Madridu vzbudila živo obžalovanje, ker so pokojnega poslanika poznali kot odkritosrčnega prijatelja Španije.

Kako so boljševiki »osvobodili« Krimski polotok

Bukarešta, 23. marca. s. Nov zgled za sovjetski način osvobajanja držav, da se poslužujemo moskovskega izraza, je te dni popisal romunski tisk. Po dokazilih, zbranih letos, je bilo mogoče ugotoviti, kako strašno »osvoboditev« so sovjetski ljudje pripravili Krimu, ki je bil do leta 1921 še svoboden. Da bi zajamčili uspeh rdeče vojske in da bi še vnaprej onemogočila morebitni odpor ali vstajo krimskih rodoljubov, je vlada poslala tja osovraženega juda Bela Kuna, ki je bil poprej vodja komunistične vstaje na Madžarskem, »da bi uvedel na Krimu komunistični red.« Ko je prispel Kun na Krim, kar sovpada z dnem, ko je bil objavljen razglas o ustanovitvi sovjetske krimske republike, so v severnem delu polotoka, v Dianski, skupno postrelili vse krimske železničarje. V Simferopolu, ki je potem postal sovjetska prestolnica, so pomorili 12.000 ljudi. V Salti so pobili 5000 oseb, med njimi mnogo vojakov, ki so bili v bolnišnicah zaradi ran, ki so jih odnesli v bojih proti rdeči vojski. V Feodosiji je bilo umorjenih 8000 oseb, v Sebastopolu nad 10.000, v Kerču pa okrog 6000. Računajo, da je bilo na Krimu 60.000 do 70.000 takšnih ljudi, ki so jih mučili zavoljo tega, ker so bili rodoljubi. Kunovo delo je moralo močno ugajati boljševiškim voditeljem, kajti ta judovski krvnik je bil odlikovan z Leninovim redom in proglašen za »osvoboditelja Krima«. To je torej jasen dokaz in zgled, kako je treba razumeti besedo »osvoboditev« v sovjetskem besednjaku.

Vesti 23. marca

Po 29. marcu bo v Združenih državah na karte maslo, mast in olje- kakor je že zdaj meso in sir.

Nemška športna organizacija »Moč po veselju« bo letos priredila športni dan za tuje delavce v Nemčiji.

V Budimpešti so odprli razstavo bolgarskega slikarstva in omike. Razstavo je začel madžarski prosvetni minister v prisotnosti bolgarskega prosvetnega ministra.

V Carigrad je prispelo finsko trgovinsko zastopstvo, ki bo obnovilo turško-finski trgovski dogovor na dosedanjih osnovah.

Partizani se prijavljajo v vedno večjem številu

Nemogoč položaj v dolomitskem partizanskem odredu in porazi, ki se zadnje čase kar vrste, so prisilile že več partizanov, da so se pritihotapili v domače kraje in prosili domačine, da jih izroče oblastem. Tako so se pred dnevi vrnili domov bivši partizan Grčar iz Zelš, ki je bil partizanski kuhar v dolomitskem odredu. Nekaj časa se je zadrževal s partizani tudi v Starem trgu pri Ložu. Pripoveduje o neznosnih razmerah med partizani, ki jih strahujejo s strojnicami partizanski politkomisarji. Po njegovi izjavi je neki Turšič še pred nedavnim ustrelil dva Slovenca. Mobilizirane Rakovce je strahoval neki aktivni podnarednik Zorc Dušan. Ko je ta strahovalec padel, so se fantje takoj razšli. Tako tudi ta izpoved izpričuje, kdo je kriv, da je toliko poštenih ljudi nesrečnih.

Moralnega krivca, ki je v prvi vrsti kriv, da so fantje begali v hribe, ki je nekdaj igral na Rakeku »malone boga« pa bo pravična kazen prav tako zadela o pravem času.

18. marca so borovniški fantje ujeli v Podgori — med Bistro in Vrhniko — 30 letnega partizana Ambroža Franca iz Dola pri Borovnici. Ujeti partizan je zelo zgovoren in je povedal že zelo mnogo zanimivih stvari. Ker je nekoliko duševno omejen, so ga partizani uporabljali za razne nevarne posle.

Ko so ga fantje vprašali, zakaj se ni preje javil, je rekel, da ni mogel, ker so skrbno nanj pazili in se je tudi bal, ker jim je partizansko poveljstvo vedno ubijalo v glavo, da belogardisti vsakega, ki se prostovoljno javi najprej strahovito mučijo in ga potem ubijejo. To je jasen dokaz, česa se partizanska komanda poslužuje poleg revolverja, da svojo vojsko drži na vajetih. Partizanska komanda misli, da se poslužujejo vsi njenih načinov.

Tudi glede hrane se ni pohvalil in je rekel, da so večinoma jedli fižolovo ali krompirjevo brozgo, ki je bila slaba ali nič zabeljena. Vse tisto, kar partizani pokradejo, se skrije v žepih partizanskih komandantov in njihovih priležnic, ki živijo na račun moštva lagodno in brezskrbno življenje.

Tudi odnose med moštvo in poveljniki je vse prej kakor »tovariško«. Moštvo nikoli ne vidi svojih komandantov, ki bi se vsedli med fante in se »tovariško« pogovarjali, kakor uči komunistični katekizem.

»Kakšen red naj bo to,« je končno rekel fant, »če se vsem drugim bolje godi kakor pa nam, ki smo morali prenašati vse težave tega beraškega in divjega življenja.« Mnogo jih je, ki bi radi ušli, če bi vedeli, da se jim ne bo nič zgodilo. Toda komanda jim stalno pripoveduje, kako delate s partizani, ki se prostovoljno javijo. Ostal bom živ, in če bi mogel sporočiti to tudi drugim, bi se jih še mnogo javilo.

Ta primer zadostno dokazuje, kakšne so razmere v tovariški vojski in kakšno je resnično njih tovarištvo ter kakšen red in pravica čaka vse, če bi zavladal boljševiški red.

»Če bi mogel sporočiti to tudi drugim, bi se jih še mnogo javilo«

Izjava partizana, ujetega blizu Čateža

Primeri, da se javljajo partizani prostovoljno na poveljstva Legije smrti, so vedno pogostejši in to tudi dokazuje, da so že mnogi obupali nad »novim redom« in so se že naveličali ustvarjati ta »novi red«.

Dan pred praznikom sv. Jožefa se je oglasil na poveljstvu v Temenici mlad partizan, še ne star 18 let. Skoraj otrok je še in je že od lanskega maja pomagal delati novi red, ki pozna samo boljše ljudi, za reveže pa nima ničesar. Fant je doma pustil cel grunt in dvanajstletnega bratca. Na vprašanje, kaj si najbolj želi, je odgovoril, da bi rad videl še enkrat mater, ki mu je branila iti in mu prigovarjala, naj raje dela na gruntu. »Oh, zakaj nisem poslušal matere,« je zdihoval.

Bil je strgan, razcapan, skoraj bos in ušiv. Iz žepa je vzel v časopisni papir zavit tobak za pipo in zelo skrbno zvijal cigareto. Ko mu je nekdo fantov ponudil škatlo cigaret, skoraj ni mogel verjeti, da je še kaj takega na svetu. In ko je eden fantov pograbil ta papir in ga vrgel stran, je partizanček poskočil in vzkliknil: Ne mečite stran, bo še prav prišlo.« Ko je kadil cigarete, je vsak čik, velik kakor muha, skrbno shranil s stalnim resenenom, »bo še vse prav prišlo«.

Partizan, ki se je vdal, pripoveduje:

Vaški straži na Škocjanu pri Turjaku se je 18. marca prijavil aktivni partizan Grmek Ivan. Njegovo zaslišcvanje je zelo zanimivo. Berimo, kaj je pripovedoval:

»Dokler se partizani niso pojavili na Mokrecu, sploh nisem imel pojma o njih, sicer pa še danes tudi ne vem, kakšno je jedro. V Ljubljani sem se 4 leta učil ključavničarstva, nato sem bil še leto dni v šoferski šoli. Za politiko se nisem nikdar niti najmanj zanimal. Kadar sem dobil v roke časopis, sem najprej prebral zadnjo stran, kjer so bile smešnice; za to mi je lahko priča moja teta, ki se mi je večkrat smejala, češ da sem otročji. Zahajal sem le v gledališče in kino. Ljubil sem veselo družbo. Zašel nisem v Ljubljani, ampak doma, v hribih.

Ko sem dovršil šofersko šolo, sem si zaželel počitka. Bil sem strasten divji lovec. Takoj sem se napotil na Mokrec, kjer poznam vse poti. Prišli so na lov tudi prijatelji iz Ljubljane, s katerimi pa me ni vezala nobena politična vez. Ko smo bili prvič skupaj na Mokrecu, nismo nikogar srečali; tako tudi drugič. Ko smo bili tretjič, smo v kozlovih stenah ubili srnjaka, ga zavili pred muhami v deke in si nato kuhali čaj. Tokrat smo srečali ljudi, ki so se sprehajali nekoliko višje nad nami; ugibali smo, kaj neki delajo. Kmalu pride eden od njih k nam — Slavc po imenu, neki šofer, kakor sem pozneje zvedel. Kmalu nas je bilo 15 in začel se je pogovor. Posebno neki Hlebš je mnogo govoril, a jaz še vedel nisem, na kaj prav za prav misli. Pogovor je nanesel tudi na živež, kje bi se dobil, in še razne navadne reči.

Od takrat nisem bil dva meseca več na Mokrecu. Pa so partizani sami prišli v Zapotok po živež. Vaščani jih še niso poznali in so njihovim lepim besedam nasedli. Preden so nas v začetku meseca oktobra vzeli, so izpraševali, kje bi se mogel dobiti kraj, primeren za taborišče. Nato so šli nekega dne proti Turjaku. Med 11. in 12. uro so se vračali skozi našo vas. Italijanska vojska je vse to opazovala s Kureščka in pri zadnji hiši nad vasjo so se spopadli. Jaz sem šel z očetom, nič hudega sluteč, pa so me vojaki vzeli. Rešil me je neki vojak, s katerim sva bila nekaj časa skupaj na Golem. Drugi dan so vojaki spet prišli. Izpraševali so očeta o meni; tokrat so me vzeli in me odpeljali z avtobusom v Ljubljano v Avcen, nato pa k majorju na zaslišcvanje. Nekaj so jih obsodili, večino pa izpustili. Na razne prošnje moje matere sem bil po 93 dneh zapora izpuščen. Meseca marca, ko sem prišel domov, je zajelo gibanje tudi mene. Začele so se »akcije«. Najprej umor karabinjerjev, nato neumnosti na Igu. Potem so napravili taborišče in mobilizirali vse, ki so prišli v njihove mreže. Te dni so zgoreli koča, župnišče in cerkev na Kureščku, kjer smo taborili. V Želimlju se je ustanovila javna kuhinja. Tu je bila tudi prva partizanska »civilna uprava« in kuhinja pa v Zapotoku. Vodil je vse to učitelj Švajger.

Po operacijah na Igu so mobilizirali Turjak in tu zbrali četo; prav tako tudi v Želimljah. Vodja akcije je bil neki Daki in Oblak, sodelovala pa sta tudi Kramar in Nučič iz Želimelj. Partizani so osumili svojo mater za izdajalko in jo ostrigli. Od tedaj nisem imel več veselja, odšel sem v Zapotok, bil nekaj časa v puškarni, kjer pa me je kmalu zamenjal Šmuc. Prišla je ofenziva in vse je bežalo v pravem neredu. Jaz sem bil takrat ravno bolan in sem ostal tri mesece doma brez vsakih zvez. Po treh mesecih so partizani zopet prišli. Ostale zaloge, ki jih vojaki niso našli, so izpraznili civilisti. Zato so partizani preiskali vso vas in pobrali še zasebne stvari, mene pa so vzeli in me odpeljali na Mokrec in me tam zasliševali. Od tam sem jim ušel in se skrival skupaj s Purkatovim, ki je bil prej pri štabu. Ko so me drugič dobili skupaj s Purkatovim in z Drobničem, so nas odvedli na Golo, kjer so imeli redno stražo. Tu je neki Tone Ribničan (bržkone Križnar, ki so ga partizani sami ubili) odločil, da gre eden v Tomšičevo brigado, eden v Šercerjevo, eden pa v Krški odred. Morali smo v Rogatec na stražo; tu so nas že čakali. Bilo je to februarja 1942. Topel sončni dan je bil. Gnali so nas na Golo — v šolo; sem prideta z vrvjo Fric (najbrž Novak) in Žmucov iz Želimelj in nas zvežejo. **Takoj smo vedeli, kaj nas čaka.** Jaz sem prosil, da bi napisal pod njegovim nadzorstvom nekaj besed materi, a ni dovolil. Šli smo dalje, v nasprotno smer kot so jo določili. Med potjo so nas tolažili, da ne bo nič hudega, jaz pa sem vedno pogledoval nazaj, ker sem vedel, **da streljajo za hrbtom.** Počasi sem izvlekel iz žepa nož in ga neopaženo nosil v roki; prerezal sem vrv sebi in še onima dvema. Ko smo prišli do neke doline, sem pogledal nazaj in videl, **ko je neki partizan ravno pripravljal puško. Pognal sem se v goščavo in se vrgel** v jarek. Za menoj je padlo 6 do 8 strelov. Pribežal sem na rob pod Rogatec, od tu dalje na Visoko, kjer sem prespal v strahu noč. Zjutraj sem dobil Purkata, nato še Drobniča.«

Dobrovska partizanska vojska v rokah pravice

Na Toškem čelu je roka pravice dosegla tudi dva vodilna partizanska aktivista: dobrovškega partizana mesarja Suhadolca in gostilničarja Bitenca z njegovim sinom. Peljali so jih preko vseh ruševin na Toškem čelu in jih izročili stražam oziroma oblasti.

Petrolej za marec

Ljubljanski mestni preskrbovalni urad bo upravičencem nakazoval petrolej za mesec marec tako, da v torek 23. t. m. pridejo na vrsto stranke z začetnicami A—Č, v sredo 24. t. m. z začetnicami D—F, v četrtek 25. t. m. z začetnicami G—I, v petek 26. t. m. z začetnicama J—K, v soboto 27. t. m. z začetnicami L do N, v ponedeljek 29. t. m. z začetnicama O—P, v torek 30. t. m. z začetnicami R—Š, v sredo 31. marca z začetnicami T—V in v četrtek 1. aprila z začetnicama Z—Ž.

Opominjamo vse stranke, da bo urad nakazoval petrolej samo po tem razporedu, ki naj ga upravičenci izrežejo in shranijo, da ne bo pomot in zamud. Nakaznice bo urad delil vse navedene dni od 8. do 10. in od 15. do 17. ure v sobi št. 1 v I. nadstropju Mahrove hiše na Krekovem trgu št. 10.

Slovenski skladatelj Saša Šantel je slavil pred kratkim šestdesetletnico svojega rojstva. Ob tej priliki je priredil razstavo svojih slikarskih del, Glasbena Matica pa mu priredi večer njegovih skladb v veliki filharmonični dvorani v petek, dne 26. t. m. Spored Šantlovega skladateljskega večera bo dal bežen pogled v njegovo glasbeno udejstvovanje in prinaša klavirske skladbe, samospeve, skladbe za violino in klavir, za violo in klavir, za komorni trio in dva triglasna ženska zbora s spremljevanjem klavirja. Že sam spored nam kaže, kako vsestransko je bil delaven skladatelj Saša Šantel, vse iz prave čiste ljubezni do umetnosti. Na koncert del slovenskega skladatelja opozarjamo in vabimo vse glasbo ljubeče občinstvo, predvsem pa njegove prijatelje, častilce in učence, katere ima v vseh slojih. Začetek koncerta bo točno ob pol sedmih zvečer. Predprodaja vstopnic v knjigarni Glasbene Matice.

Smrt najstarejšega Kočevarja. V Radovljici je dne 9. marca v visoki starosti 96 let preminil najstarejši meščan v Kočevju Johan Fornbacher. Takoj v drugi polovici prejšnjega stoletja si je pokojnik ustanovil lastno mizarsko delavnico, ki jo je imel vse do preselitve.

Poročili so se na Bledu: Hans Koch in Elfrida Tillova, oba z Bleda ter Valentin Larisi in Katarina Koselova, oba z Gorij. Nadalje so se poročili na Bledu Jožef Štucin in Marija Dolinškova ter Franc Soklič in Albina Kokaljeva.

Smrtna nesreča na progi. Pred dnevi je v bližini kranjskega postajališča vlak podrl progovnega obhodnika Ivana Benedika in ga tako hudo poškodoval, da je na mestu izdihnil.

»Prima linea«

V soboto je izšla nova (20.) številka tednika Zveze borbenih fašijev v Ljubljani z novo bogato in pestro vsebino. Med glavnimi članki te številke je prispeval Giov. Fontana uvodnik z naslovom »Religioznost v vojni«. V članku, ki je naslovljen »Proti cilju« razpravlja nato I. Licitra Lucchesi o zadnjih sklepih Nacionalnega Direktorija Fašistične stranke, ki so najbolj potrdili, da je zdaj Stranka bolj kot kdaj na svojem mestu in je po svojem vsestranskem delovanju ustvarila najidealnejšo zvezo med prvimi črtami in notranjo fronto. Zelo aktualna so v najdaljnjem izvajanja Emilia Giorgia o svobodi in njenih zaščitnikih, ki v žarku luči osvetljujejo globoki pomen današnje borbe vse Evrope proti boljševiški nevarnosti. Ostali del lista je posvečen službenim objavam Zveze, ki opozarja predvsem na svečano proslavo 23. marca t. l. kot dneva obletnice ustanovitve borbenih fašijev pred 24. leti.

S Štajerskega

Obdarovani ranjenci v Celju. Pred dnevi se je zvedelo po mestu, da pride na kolodvor vlak z ranjenci. Celjske žene in dekleta so hitro organizirale majhno obdaritveno akcijo in na kolodvoru pričakale junake s fronte. Vsak izmed ranjenih vojakov je prejel majhno spominsko darilo.

Vitez železnega križa s hrastovim listom doma iz Radgone. 6. marca letos je bil podeljen vitezu železnega križa in polkovniku Johanu Micklu poveljniku brigade oklepnih grenadirjev kot 205. vojaku nemške oborožene sile hrastov list k dosedanjemu odlikovanju. Polkovnik Mickl je že 13. novembra 1941 kot poveljnik polka oklepnih grenadirjev pred Tobrukom dobil viteški križec železnega križa. Sedaj se je pa posebno izkazal v obrambnih bojih pri Rževu v decembru in letos v januarju. Odlikovani polkovnik se je rodil leta 1893 kmetu Matiju Micklu v Zenkovcih pri Radgoni. L. 1914 je bil poročnik pri obmejnem polku. Od leta 1920 pa je bil dalj časa v 5. kolesarskem bataljonu nekdanje avstrijske vojske. L. 1938 pa je postal podpolkovnik in bil imenovan za poveljnika oklepnega oddelka.

Matura v Mariboru. Pred nedavnim so opravili učenci 8. razreda na Tegetthoffovi gimnaziji v Mariboru maturo. Zrelostni izpit je napravilo vseh 17 učencev-abiturientov.

Obrtniški jubilej. Te dni je praznoval 20-letnico ustanovitve svoje obrti ključavničarski mojster J. Jevšek iz Maribora. Mariborski dnevnik se ga spominja kot vnetega Strankinega delavca.

Rekord v porokah. Prva polovica meseca marca je prinesla izredno veliko porok v Mariboru. Medtem ko se je v zadnji polovici meseca februarja poročilo le 41 parov, se je v prvi polovici marca poročilo v Mariboru kar 72 parov.

40-letnica poroke. Včeraj sta praznovala v Mariboru 40-letnico poroke višji skladiščnik Ignac Aršič in njegova soproga Adela. Aršič je že 16 let inkasant tvrdke Schenker & Co.

Srebrna poroka v Celju. Zakonca Franc in Flora König sta 16. marca praznovala srebrno poroko. Graški dnevnik ob tej priliki poudarja privrženost Königove družine k Reichu. Slavja so se poleg drugih udeležili okrožni vodja Dorfmeister in vsi uradni vodje celjskega okrožja.

Smrtna kosa. V Mariboru so umrli: 72 letni bolniški strežnik Ivan Majhenič, 81 letna zasebnica Karolina Köhler iz Studencev, 81 letna zasebnica Marija Vabič roj. Šunko, 79 letni občinski revež Anton Šmisel, sinček železn. nameščenca Emila Zupe iz Studencev, 80 letna hišna posestnica Barbara Kolar iz Studencev, Jakob Dvoršak iz Pobrežja, 87 letna Marija Skube roj. Jurjevič, pri Sv. Miklavžu pri Ptuju je umrla 82 letna vdova ravnatelja realke Matilda Mikl roj. Repič, v Celju je 17. marca umrl veleposestnik Franc Plaskan iz Orle vasi pri Braslovčah. Rajni je bil znan po vsej savinjski dolini. Bil je izredno velik, meril je skoraj dva metra. Dolgo vrsto let je bil tudi zaprisežen cenilec pri okrajnem sodišču. Dočakal je 72 let. V Celju je umrla 74 letna Terezija Pistevšek. V Ormožu je umrla Pepi Majerič. — Na severnem bojišču je padel 23 letni Anton Ferlež, dobrovoljec v polku gorskih lovcev, doma iz Maribora. Na srednjem vzhodnem bojišču je padel podčastnik v polku oklepnih lovcev 22 letni Gerhard Heidberg, doma iz Šmartna v Rožni dolini.

Poroke. V Braslovčah so se poročili: Ivan Virant iz Vranskega in pekova hčerka Roza Roter iz Št. Ruperta; pekovski pomočnik Anton Žnidar z gospodinjsko pomočnico Marijo Dobrišek; čevljarski mojster Franc Marovt iz Topole z delavko Antonijo Stumberger, od Sv. Barbare v Halozah; poljedelski delavec Franc Krašovec z delavko Angelo Turnšek, oba iz Braslovč; poljedelski delavec Franc Ortl z delavko Marijo Korun iz Žaklja pri Podlehniku. V Laškem so se poročili: Rudolf Hrastnik iz Kladja in Ivana Deželak iz Sv. Lenarta nad Laškim; Jožef Lackner iz Laškega in Jerica Brucker iz Dornave pri Ptuju.

Z orožjem se je igral neki mladenič na Malenskem vrhu vpri Ptuju ter je ranil 22 letnega kmečkega sina Ivana Pelela v desno oko. Pelela so prepeljali v graško bolnišnico.

Reden šolski pouk v Beogradu. Ljudske šole, ki o v Beogradu posebno v zimskem času delovale večinoma samo v skrajšanem pouku, so ta mesec zopet pričele z rednim vsakdanjim poukom. V kolikor pa je zaradi pomanjkanja prostorov v enem šolskem poslopju nameščenih več šol, imajo posamezne šole pouk vsak drugi dan.

41

Zamolčani Napoleon

Sam Napoleon je takole zakričal svetu o neznosnem trpljenju v zapuščenosti in samoti: »Ne da bi trenil z obrazom, bi lahko sprejel novico o smrti svoje žene, svojega sina, vse svoje rodovine. Nihče ne bi na mojem obrazu opazil niti ginjenosti niti spremembe. Vsem bi se zdel miren in brezbrižen. Kadar pa bi bil sam v svoji sobi, prepuščen samemu sebi, tedaj bi trpel in čustva bi me prevzela kakor človeka, ki se grudi pod bremenom svojih bolečin.« In Antonmarchi pripoveduje, da je cesar velikokrat vzkliknil: »Kakšna zapuščenost! Kakšna nesreča!« In drugikrat: »Vidite, kako bridka usoda me je zadela: vse, kar imam rad in na kar je navezano moje srce, so mi iztrgali. Ali ni videti, kakor da so se nebo in ljudje zarotili zoper mene?« Vsi so ga zapustili in ta, ki je bil vsemogočni gospod Evrope, je umiral kot jetnik na zgubljenem otočku v oceanu.

Videti pa je, kakor da bi mu zadnji teden njegovega življenja hotela narava obrniti hrbet in ga izdati. Dne 4. maja, na dan pred njegovo smrtjo, je divji vihar podrl vrbo, ki se je v njeni senci navadno ustavljal Napoleon, da bi se ohladil, in uničil vse drugo rastlinje. Eno samo drevo je še ostalo na vrtu, toda tudi tega je vrtinec grozotnega viharja izruval in požrl. »Prav nič tistega, kar je imel rad, ga ni smelo preživeti,« omenja za ta dan Antonmarchi.

Napoleonovo truplo so pokopali pod neko žalujko. Toda ljudje — mogoče tudi iz sočutja ali da bi imeli spomin — niso niti te vrbe pustili v miru in so ji polomili vse veje, kar so jih mogli z roko doseči. Tako ni bilo niti rastline v znamenje na njegovem grobu, ki ga ni označeval niti kak napis ali kak okrasek. Da pa bi bila Napoleonova zapuščenost popolna, je še sir Hudson Lowe prepovedal obiskovati kraj, kjer je bil pokopan, in polagati na grob rože. In da bi zagotovil izpolnjevanje svoje prepovedi, je grob obdal s plotom in postavil stražo dvajsetih vojakov pod poveljstvom častnika.

Niti po Napoleonovi smrti se Francija ni poklonila spominu moža, ki je bil njen veliki cesar: njegove oporoke ni izpolnila, njegovo imetje je razglasila za državno last, odrekla mu je pravico, da bi smel svobodno ravnati s svojimi posestvi, niti za njegovo truplo ni poskrbela. To brezbrižnost so popravili šele, ko je francoski prestol zasedel Napoleon III.

Vsepovsod vohuni.

V prvem delu smo videli, kako zelo je Napoleon obdal ujetega papeža z vohuni. Vsak služabnik, vsak uslužbenec, ki so ga dodelili papežu, vsak človek, ki so ga spustili predenj, je bil plačan vohun ali poslan po nalogu francoske vlade. Služabnik, ki je »spal« zraven papeževe sobe, je moral poročati celo o morebitnih papeževih vzklikih v spanju in če je dobro ali slabo spal. Vse papeževe kretnje in korake so nadzorovali.

V enakih okoliščinah se je tudi Napoleon znašel v svojem pregnanstvu.

Na njegovem potovanju na otok Elbo so ga spremljali zaupniki držav, ki so imeli nalogo nadzirati ga. Ko je car Aleksander poslal na Elbo Šuvalova, mu je zabičal, da je s svojo glavo odgovoren za Napoleona. Na Sveti Heleni je bilo vohunstvo seveda še večje. Sam otoški upravnik sir Hudson Lowe je bil prej načelnik vohunske službe v Italiji, bil je torej izurjen v načrtih za skrivno nadzorovanje in niti na Sveti Heleni ni pozabil na svojo preteklost. Vse longwoodsko ojemlje je bilo posejano z vohuni, ki niso nadzorovali samo Napoleona in njegovega spremstva, ampak pazili tudi na okolico. Upravnik je obdal z vohuni celo angleškega zdravnika, ki so ga dovolili Napoleonu, in sam zdravnik je moral zdaj ustno zdaj pismeno poročati o Napoleonovem zdravju. Antonmarchi piše, da ga je moral celo na obisk bolnih Angležev ali Britancev spremljati kak britanski podložnik. Vohunstvo in ogledništvo je doseglo tako mejo, da so vsako kretnjo opazovali z daljnogledi in, kar so videli, z zastavicami sporočali upravniku. Tudi odposlanci in pooblaščenci drugih držav so se na otoku mudili samo zaradi vohunjenja.

Stražarji so stali v razdalji petdesetih korakov drug od drugega, ponoči pa so prišli v neposredno sosedstvo Napoleonove hiše. Če je ta koga po devetih zvečer povabil, je povabljeni prišel med dvema stražarjema, ki sta imela po navodilu bajoneta namerjena v srce.

Vse korake, besede, dejanja ali kretnje, še celo poglede Napoleona in tistih, ki so bili z njim, so opazovali in o njih sporočali v določene pisarne. Med pooblaščenci držav je Napoleonu ugajal samo angleški polkovnik Campbell Niel. Pozneje pa je ugotovil, da je tudi ta vohun. Zato se Napoleon izven svojih najzaupnejših tovarišev ni nikomur več zaupal. Celo ko je prišel Antonmarchi, njegov rojak, ga je sprejel nenavadno nezaupljivo ter mu rekel, da slehernega človeka sumniči in niti enemu ne zaupa.

Navzočnost častnikov, ki so sleherni njegov korak spremljali in nadzorovali, je postala Napoleonu tako neljuba, da ni maral več jezdariti, pozneje niti ne pešačiti, samo da ne bi čutil nadzorstva za hrbtom. Nadalje se je omejil na sprehode samo po vrtu svoje hiše, nekatere dni pa niti svoje sobe ni zapustil, samo da bi se rešil svojih varuhov... Skoraj tako, kakor bi hotel tudi v tem natančno posnemati vedenje Pija VII., ki ga je imel sam zaprtega!

Nadziranje pisanja

Vemo, kako je Napoleon zaukazal strogo nadzorovati pisanje ujetega papeža. Vsa pisma, ki jih je papež dobival ali oddajal, so morala skozi roke francoske vlade. Nadalje so papežu dovolili samo uradni vladni dnevnik ali kdaj pa kdaj kakega drugega, ki je zagovarjal francoske koristi. Spočetka je Napoleon nasprotoval tiskovni svobodi; duhovniki je niso mogli redno uporabljati. Cerkvene in šolijske ukaze so zaplenjevali in izdali so tudi neko odredbo, po kateri duhovščina ni mogla ničesar objavljati brez poprejšnjega načelnikovega dovoljenja.

Tudi v tem je morala Napoleona v Longwoodu doleteti ista usoda.

DRVARKA MARIJA

TOMAŽIČ JOŽE — BERANEK JOŽE

49.

Ko se je zlodej skadil kot črn oblak iz grajske dvorane po stopnicah navzdol, je votlo bobnelo pod njegovimi peklenskimi petami, da se je tresla vsa hočka graščina; šipe v oknih so popokale, strešniki in žlebnjaki pa so popadali s strehe na tla.

Tedaj se je graščak v hipu zavedel in pri priči planil za zlodejem na dvorišče ter kričal za njim:

»Počakaj malo, da se zmeniva zaradi pogodbe!«

Zlodej pa mu je zarjul nazaj:

»Nič več se ne bova menila! Držal se bom pogodbe in pridem po tvojo dušo!« in je izginil v zeleno goščo za gradičem.

Graščaka je tedaj prevzela groza, da je obstal sredi pepelnatega dima kot ukopan; za njim pa so grajski hlapci stali tako prestrašeni, da so se jim od groze dvigali lasje. Stari hlapec pa, ki ga je prej bil pripeljal, se je samo križal in molil.

50.

V grajski sobani se je medtem hočka graščakinja zgrudila na tla in še zavzdihnila:

»O, Drvarka Marija, ti mi sinka varuj in obvaruj!«

Vso žalost in sramoto, vso grožo in strah, da je njen mož prodal zlodeju dušo nekoga iz svoje družine za denar in bogastvo, si je tako gnala k srcu, da ji je od žalosti počilo. Mrtva je padla po tleh.

Njen sinko je zdaj hudo zajokal ter jo klical:

»Mati! Mati! Mati!« ker znal je pač izgovarjati vsega skupaj le štiri besede; več si jih ni mogel zapomniti.

Zdaj je pokleknila k mrtvi materi bela žena, Drvarka Marija s pohorske planine in ji obljubila:

»V romarski cerkvici na visokem Pohorju si me prosila, naj bom tvojemu sinku druga mati. Zdaj mu postanem prava mati: zanj bom storila vse, da ga rešim!« In njen sijaj okrog glave se je povečal in zasijal kot pravo sonce z zlatimi žarki.

Službene objave iz urada CONI-ja

Službene objave iz urada CONI-a

Koledar prireditev. Načelno je bil za prihodnjo sezono določen naslednji športni spored za atletiko:

18. aprila: tek čez drn in strn za vse moške in ženske razrede,

v maju: izbirne tekme za veliko nagrado na srednji progi (1 km),

v maju: ženski propagandni miting,

v juniju: prvenstvo društev za moške in ženske,

v juniju: tekmovanje na vabilo,

v juniju: pokrajinsko mladinsko prvenstvo,

v juliju: peteroboj za seniorje in troboj za juniorje in ženske,

v juliju: prvenstvo po društvih, prvo tekmovanje za skupino A,

v juliju: žensko prvenstvo Ljubljane,

v avgustu: prvenstvo po društvih, prvo tekmovanje za skupino B,

v avgustu: žensko pokrajinsko prvenstvo,

v septembru: splošno pokrajinsko prvenstvo za skupino A (drugo tekmovanje po društvih),

v septembru: zaključno žensko tekmovanje,

v oktobru: društveno prvenstvo, tretje tekmovanje (za skupino B),

v oktobru: tek čez drn in strn.

Dnevi posameznih tekmovanj bodo določeni pozneje s posebnim ozirom na ves domač športni spored in na nacionalni športni koledar.

Društva, ki bi hotela organizirati katero koli prireditev iz sporeda, morajo za to v teku meseca marca zaprositi pri zvezi. Prireditveni stroški in dohodki pojdejo v breme odn. korist društva prireditelja. Nagrade za vse prireditve bo odredila in podarila zveza. Podrobne sporede za vsako prireditev je treba predložiti najmanj 15 dni pred dnevom prireditve zvezi v odobritev.

Sodniki za tekme. Zveza namerava organizirati sporazumno s skupino atletskih sodnikov poseben tečaj za sodnike pripravnike. Včlanjena društva morajo do 28. marca t. l. predložiti seznam onih članov, ki bi hoteli obiskovati ta tečaj, pri čemer morajo za vsakega posebej navesti dan njegovega rojstva, očetovo ime, dovršene študije in naslov stanovanja.

Tečaja se bodo lahko udeležili tudi kandidati, ki ne spadajo med članstvo kakšnega atletskega društva. Ti kandidati morajo za to zaprositi s posebno prošnjo, ki mora biti prav tako opremljena s prej omenjenimi podatki in tudi vložena do dne 28. marca t. l. pri zvezi, Bleiweisova cesta št. 3 a, II. nadstropje.

Nakazila za sir

Prehranjevalni zavod Visokega komisariata za Ljubljansko pokrajino obvešča trgovce z racioniranimi živili mesta Ljubljane, da dvignejo do 24. marca nakazila za preostanek mehkega sira za marec pri Prevodu, Gosposka ulica 12-I. — Kdor vključno do 24. marca nakazila ne bo dvignil, mu bo sir zapadel.

Razdeljevanje mehkega sira potrošnikom

Prehranjevalni zavod Visokega komisariata za Ljubljansko pokrajino obvešča potrošnike mesta Ljubljane, da bodo pri svojih trgovcih od 26 marca dalje dobili še po 75 gr mehkega sira za marec na odrezek C. — Kdor do 31. marca sira ne bo dvignil, mu bo zapadel.

Z Gorenjskega

Spojitev Lukovice in Krašnje. Po naredbi šefa civilne uprave sta bili občini Lukovica in Krašnja združeni v uradno okrožje Lukovica. Občinska pisarna v Krašnji je bila zaprta in prenešena v Lukovico, kjer se sedaj upravljata obe občini pod enim komisarjem. Prebivalcem Krašnje to seveda ni bilo po godu in so večkrat prosili, naj se jim kakor koli pomaga. Deželni svetnik je sedaj odredil, da so vsak teden enkrat tudi uradne ure za prejšnjo občino Krašnjo v Krašnji.

Novice iz Litije. Krajevni skupinski vodja Rohr je 4. marca uvedel v službo novo vojiteljico ženstva Radischnig, ki je ta dan tudi že govorila zbranim sodelavkam o nalogah žene v vojni. Dne 6. in 7. marca izpeljana nabirka za zimsko pomoč je vrgla 4700 M. Pri tem so si stekle velike zasluge požrtvovalne žene iz Litije in litijski SA možje.

Gorje pri Bledu. Pred nedavnim je bilo zborovanje članov stranke v Gorjah. Na zborovanju se je poslovil okrožni vodja dr. Hochsteiner od dosedanjega skupinskega vodje Dippolda, ki je sam prosil za odpustitev. Krajevno skupino je sedaj prevzel vodja žage »Goliana« Leitner.

Iz Šmartna pod Šmarno goro. V petek, dne 5. marca je imel okrožni govornik Eixelsberger zborovanje kmetov v Šmartnem. Razpravljal je zlasti o načelih pridelovalne bitke. Predzadnjo nedeljo je govoril v Tacnu prebivalstvu okrožni vodja Kuss. Orisal je politični in vojaški položaj in naloge, ki so s tem nastale za vsakega posameznika. Celo ob strani stoječi ali s sovražnimi novicami prepojeni so mogli izvedeti iz njegovih navdušenih izvajanj, kako velikanska in nepremagljiva je moč Nemčije. — Delavcu Rudolfu Zormanu je po daljšem bolehanju umrla njegova 32 letna žena Marija. Pet nedoletnih otrok, med temi par dvojčkov, je ostalo brez matere.

Ljubljana

Koledar

Torek, 23. sušca: Jožef Oriol, spoznavalec; Pelagija, mučenica; Oton, škof.

Sreda 24. sušca: Gabrijel, nadangel; Simon, otrok; Latin, škof.

Obvestila

»Združenje šolnikov« ljubljanske pokrajine vabi gg. profesorje in učitelje meščanskih in ljudskih šol, telovadne učitelje in otroške vrtnarice, aktivne in upokojene, ki iz raznih in upravičenih vzrokov niso v svoječasno določenem roku pristopili v »Združenje šolnikov«, da pošljejo svoje prijave na predpisani tiskovini glavnemu tajništvu »Združenja šolnikov«, Ljubljana, Cojzova c. 5, **najkasneje do 15. aprila t. l.**

Dirigent Samo Hubad bo vodil XI simfonični koncert letošnje sezone ter izvajal s simfoničnim orkestrom dela naslednjih skladateljev: Beethoven, Premrl, Mascagni in Smetana. Na tem koncertu bo sodeloval kot solist — pianist Marijan Lipovšek. Koncert bo v ponedeljek, dne 29. t. m. ob pol 7 uri v veliki unionski dvorani. Predprodaja za ta koncert se bo začela jutri v sredo, dne 24. t. m. ob pol 9. uri dopoldne v knjigarni Glasbene Matice. Iz ozirov na občinstvo se bodo prodajali sedeži v dvorani in na balkonu, v četrtek pa pridejo v predprodajo stojišča. Občinstvo prosimo, da to upošteva. Predprodaja vstopnic v knjigarni Glasbene Matice.

Za onemogle in stare Ljubljančane je bančni direktor g. **Peter Klinar** po poslednji volji in v počaščenje svojega očeta, gradbenega direktorja inž. Antona Klinarja, podaril 1000 lir mestnemu zavetišču za onemogle v Japljevi ulici. Blagemu dobrotniku izreka mestno županstvo najtoplejšo zahvalo tudi v imenu podpiranih onemoglih in starčkov. Počastite rajne z dobrimi deli!

Za onemogle in stare Ljubljančane v mestnem zavetišču v Japljevi ulici je uredništvo »Slovenskega Naroda« poslalo 166 lir, ki jih je nekdo našel na Fužinah, vendar pa po izgubljeni denar nikdo ni prišel, čeprav je »Slovenski Narod« dvakrat objavil notico o najdenem denarju. Uredništvu »Slovenskega Naroda« izreka županstvo najtoplejšo zahvalo tudi v imenu podpiranih.

Ljubljansko gledališče

Drama:

Torek, 23. marca: Zaprto.

Sreda, 24. marca ob 17.30: **»Prava ljubezen«** Premiera. Red Premierski.

Četrtek, 25. marca ob 17.30 **»V Ljubljano jo dajmo«.** Red Četrtek.

Opera:

Torek, 23. marca ob 17.: **»Traviata«.** Izven. Gostovanje Zlate Gjungjenčeve. Cene od 35 lir navzdol.

Sreda, 24. marca ob 17.: **»Thais«.** Izven. Cene od 28 lir navzdol.

Četrtek, 25. marca ob 17. **»Evgenij Onjegin«.** Izv. Gostovanje Zlate Gjungjenčeve.

Petek, 26. marca ob 17.: **»Janko in Metka«.** Red B

Drugo gostovanje Zlate Gjungjenčeve. V četrtek 25. t. m. bo pela glavno žensko partijo v Čajkovskega operi »Evgenij Onjegin«. Tudi kot Tatjana je že znana in cenjena pri občinstvu. Opozarjamo na njen nastop v tej partiji, kjer ima dano priložnost, da ustvari povsem nasproten lik kakor je Violetta. Ostala zasedba partij bo običajna. Onjegina bo pel Janko, Olgo — Golobova, Lenskega — Sladoljev.

Kam se bodo sedaj partizani skrili?

Ljubljana, 23. marca.

Rudniška vaška straža je imela že nekaj dni po svoji ustanovitvi velike uspehe. Sedaj so prispela poročila o njenih odkritjih, ki partizanom delajo hude preglavice.

Tako so 10. marca fantje preiskali rudniško jamo »Klen« in odkrili dve partizanski taborišči. V njih je bilo prostora za okrog 20 ljudi. V njem so našli nekaj slabe obleke, precej okvarjenega fižola in plesnivih cigaret. Ležišče je bilo drugače v najlepšem redu. Še istega dne so fantje odkrili v bližini Rudnika v gozdu glavno partizansko taborišče, v njem pa nekaj dokumentov, več raztrganega perila in praznih posod.

12. marca so fantje izsledili tudi skrito partizansko taborišče na Molniku, katerega pa so partizani pred begom sami zažgali. Rešili so le nekaj krompirja in fižola in nekaj streliva. Tega dne so odkrili tudi taborišče na hribu »Hrastarje«. Tu so našli nekaj pisarniškega materiala, kar kaže, da je bila v njem obveščevalna partizanska skupina.

Kam vendar se bodo partizani skrili, če jih ljudstvo povsod tako kruto preganja?

Edgar Wallace: 47

Žabar s krinko

»Navadno ne prihaja nihče semkaj v kaki navadni zadevi,« mu je odgovoril Elk s smehljajem na ustih.

»Ta zadeva je v zvezi z mojo sosedo.«

»Vi mislite gospodično Lolo Bassanovo?«

»Njenega soproga!«

»Lewa Bradyja?« Elk je potisnil naočnike na čelo. »Pa mi vendar ne mislite dokazovati, da sta ta dva popolnoma pravilno poročena?« je vprašal presenečen.

»Mislim, da o tem nikakor ni treba dvomiti,« je rekel Broad. »Čeprav sem mnenja, da njen mladi prijatelj Bennett nima o tem niti najmanjšega pojma. Brady se nahaja že več kot en teden v njenem stanovanju in ves ta čas se ni nikoli prikazal na vratih. Še bolj čudno pa je to, da je tudi mladi Bennett že en teden dni v svojem stanovanju, ki ga ne zapušča in ne sprejema nobenega obiska. Prepričan sem, da ni bilo med njima nobenega prepira, ampak da je vzrok temu kaj mnogo globljega. Slučajno sem videl Bradyja, ko sem prišel skozi moja vrata. Vrata pri Bassanovi so bila pravkar odprta. Služkinja je prišla vprav po mleko in takrat sem ga videl. Toda le za trenotek. Pustil si je brado rasti. Navadno boksarji ne nosijo radi brad. To dejstvo me je namreč privedlo do radovednosti.« Obiskal sem Raya Bennetta, katerega sem spoznal pred nedavnim v Heronovem klubu. Njegov sluga, ki prihaja k njemu le podnevi, da mu očedi obleke in čevlje, mi je dejal, da se gospod Bennett ne počuti dobro in da me ne more sprejeti.« Broad je puhnil krog dima skozi usta. Po kratkem odmoru je nadaljeval: »Če bi bil sluga vdan svojemu gospodarju, bi moral pri njem stanovati,« je dejal Broad. »Ugotovitev, da si je tudi Bennett pustil rasti brado, me je stala, računaje po današnjem dolarskem tečaju, točno petintrideset centov. To nekako čudno dejstvo, da sta si oba pustila istočasno rasti bradi, mi ne gre iz glave.«

Elk je porival svojo cigareto iz enega konca ust v drugega.

»Sicer priznavam, da nisem kaj dobro podkovan v zakoniku,« je dejal Elk. »Toda prepričan pa sem, da ni nikjer nič zabeleženo, s čimer bi se lahko komu prepovedalo, da si ne da rasti brade. — Toda, povejte mi, gospod Broad, vi ste Amerikanec kajne?«

»Ponosen sem na to,« je odgovoril ta s smehljajem, ki ga je že Elk poznal.

»Ali ste že kdaj slišali kaj o možu, ki se je imenoval Saul Morris?« ga je vprašal ravnodušno in gledal proti oknu.

Joshua Broad se je potrudil, da bi se kaj spomnil o tem možu in pri tem je grbančil čelo.

»Mislim, da sem že slišal nekaj o njem,« je dejal. »Menda je bil velik vlomilec. Amerikanec, če se še dobro spominjam. Ampak kolikor je meni znano, je že zdavnaj mrtev, kaj ne?«

Elk se je nervozno popraskal po bradi. »Veste, izredno srečen bi bil, če bi lahko koga srečal, ki je bil pri njegovem pogrebu. Koga, ki bi mu na njegovo prisego verjel!«

»Pa vendar ne mislite, da je Lew Brady— — — —«

»Ne!« je dejal Elk. »Ničesar ne verjamem o Lewu, razen tega, da je boksar s končano boksarsko kariero. Oba, ki sta si pustila brado rasti, si bom pa ogledal. Najlepše se vam zahvaljujem za vaše obvestilo.«

Ob petih je prišel Balder k Elku in ga prosil, če bi šel lahko domov. Moledoval je: »Obljubil sem svoji ljubi ženi...«

»Dobro, dobro, le pojdite domov,« mu je dejal in ga odslovil.

Komaj dobre pol ure potem je prišlo nujno pismo, naslovljeno na inspektorja Elka. Ko ga je ta prebral, se mu je lice razjasnilo. Bil je vidno radosten. Pismo je bilo od policijskega ravnatelja in se je glasilo: »Policijsko ravnateljstvo mi naroča, da vam sporočim, da je bilo odobreno napredovanje policijskega stražnika J. J. Balderja v stopnjo narednika. Napredovanje je stopilo v veljavo z dnem 1. maja t. l.«

Elk je zgrnil listino in bil res od srca vesel. Takoj je dolgo pozvonil, da bi poklical Balderja ter mu sporočil veselo novico. Šele čez čas se je spomnil, da je že odšel domov. Elk je bil ta večer prost in si ni mogel kaj, da ne bi Balderju še nocoj sporočil veselo novico ter obenem razveselil tudi njegovo ženo in otroke.

»Rad bi spoznal njegovo Ljubo ženo,« si je dejal, »kakor tudi njegovih sedem otrok.«

V uradnem seznamu je poiskal njegov naslov in našel, da stanuje v Leaford Road 93, Oxbridge. Policijski avtomobil ga je zapeljal pred navedeno hišo.

Bila je to majhna, čedna hišica, ravno taka, kot si jo je Elk predstavljal. Tu torej stanuje njegov pomočnik.

Na njegovo trkanje mu je prišla odpreti starejša žena, ki pa je bila pravkar pripravljena na odhod. Elk je bil vidno presenečen, ko je videl, da nosi obleko sestre strežnice.

»Da, gospod Balder stanuje tukaj,« je dejala, očividno začudena, da vidi tukaj tujega obiskovalca. »To se pravi: ima v najemu dve sobi, spi pa zelo redkokdaj doma. Navadno prihaja sem le, da se preobleče in takoj zopet odide. Zaradi tega res nimam velikih sitnosti z njim.«

»Ali stanuje tukaj morda tudi njegova žena?«

»Njegova žena?« ga je vprašala še bolj začudena. »Saj nisem niti vedela, da je mož poročen!«

Elk je prinesel s seboj listine, v katere bi moral marsikaj zapisati, kar bi moral zapisati, kar bi bilo potrebno glede Balderjevega nadaljnjega službovanja in upokojitve. Sedaj je šele opazil, da je pod prvim naslovom še drugi. Vendar pa je bilo črnilo tu tako razmazano, da ni mogel takoj prebrati črk.

»Zdi se mi, da sem se zmotil,« je rekel Elk. »Tukaj piše, da stanuje v Orhardovi ulici v Stepneyu. To je najbrž njegov novi naslov.«

Strežnica se je smejala.

»O ne! On je mnoga leta stanoval pri meni,« je rekla. »Od mene se je preselil v Orhandovo ulico. Toda med vojno se je vrnil k meni, ker so bili zračni napadi v onem delu mesta precej pogosti. Kljub temu pa verjamem, da ima še vedno eno sobo v Stepneyu.«

»Mhm!« je rekel Elk po kratkem premisleku. Stal je že pri vratih, ko ga je strežnica še enkrat poklicala nazaj.

»Sicer ne vem, če smem s tujci govoriti o njegovih zasebnih poslih, toda če morate nujno z njim kaj govoriti, mislim da ga boste najlažje našli v Sloughu. Jaz sem bolniška strežnica,« je rekla, »in sem dvakrat videla, da je zavil njegov avtomobil proti Sedmerim hišam' to je v Sloughovi ulici. Morda stanuje tam kak njegov prijatelj.«

Prvi napad iz zraka v zgodovini

Doživele so ga Benetke pred 94 leti

Letalski napadi so danes v Evropi, pa tudi v Severni Afriki in na Daljnem vzhodu postali že nekaj vsakdanjega in res ne vzbujajo nobene posebne pozornosti ali začudenja več. Že v času prejšnje svetovne vojne so ovrgli izrek, da »vse dobro pride od zgoraj«, zakaj letalska bomba, ki se z vso strahotno silo raztrešči sredi kakšnega mesta, pač ne more biti kaj dobrega, čeprav je res priletela »od zgoraj«. Tako nekaj samo po sebi razumljivega so postali letalski napadi, da se sploh nihče več niti ne vpraša, kdaj se je ta nečloveški način vojskovanja uveljavil oziroma, katero je bilo tisto »srečno« mesto, ki ga je prvo imelo »čast« okusiti. Prvi letalski napad je bil uprizorjen v balkanski vojni 1912, in sicer so ga uprizorili

bolgarski letalci na mesto Odrin

ki so ga tedaj trdovratno branili Turki. To je bil prvi napad z letali. Prvi napad iz zraka sploh pa so doživele leta 1849 Benetke in so ga nanje izvedli Avstrijci. O tem beremo v belgrajskem listu »Donauzeitung« med drugim tudi tole:

Habsburška monarhija je bila že v revolucionarnem letu 1848 na tem, da razpade, vsaj tako se je zdelo. Niso bili tedaj uporj samo na Dunaju, pač pa so se dvignila ljudstva tudi drugod. Poleg Madžarske je bila zlasti Italija tista, kjer so bila tla za revolucijo posebno ugodna. Namen teh uporov je bil,

da se Lombardija in Beneška pokrajina odtrga od Avstrije.

V Benetkah so italijanske čete prestopile na stran upornikov, ostala cesarska posadka je morala zapustiti mesto, kjer je bila 23. marca 1848 (torej točno pred 95 leti) oklicana republika sv. Marka. Spomladi leta 1849, po Radeckijevi zmagi nad Piemontom, se je tu postavilo Avstrijcem v bran 17.000 bojevnikov za svobodo. Toda Benetk zaradi njihove otoške lege ni bilo kar tako lahko zavzeti. Cesarski vojaki, ki so branili zahodni del mesta, t. j. tisti ob celini, so stali

do pasu v vodi,

ko so kopali strelske jarke. Med njimi sta se kmalu razpasli mrzlica in kolera, a ti dve bolezni sta razsajali tudi v Benetkah samih. A branilci pod poveljstvom odvetnika Manina so vztrajali. Zaman so skušali oblegalci in pozneje sam Radecky pregovoriti oblegance, naj se udajo. Cesarska vojska je nato napadla tudi z morske strani utrdbo Malghero in po dvodnevnem obstreljevanju z 89 težkimi topovi so morali hrabri Benečani 26. maja prepustiti sovražniku še zadnje oporišče onstran lagun.

Ni bilo upati, da bi avstrijska vojska mogla zavzeti Benetke, zakaj Benečani so most, ki je držal do tega otoškega mesta, podrli, na drugi strani pa so bili avstrijski

topovi preslabi, da bi nesli v štiri kilometre oddaljeno mesto

Te težave so bile znane tudi na Dunaju. Zanje je vedel tudi baron Franc Uchatius, nadporočnik v tamkajšnji orožarni, kjer so vlivali topove in drugo orožje. Ta mož je že do tedaj presenetil svet z marsikatero novo iznajdbo, a najbolj presenetljiva pa je bila njegova zamisel, da bi Benetke avstrijska vojska napadla iz zraka. Po njegovi zamisli, naj bi

30 funtov težke bombe privezali na papirnate balone,

napolnjene z močno sregretim zrakom, ter jih ob ugodnem vremenu s posebno prižigalno pripravo metali na oblegano mesto. Preračunano je bilo tako, da bi ti baloni z bombami ob ugodnem vetru dosegli Benetke v pol ure in temu primerno so bile bombe tudi tempirane.

Vrhovno poveljstvo je dovolilo Uchatiusu in njegovemu bratu Karlu, ki je bil prav tako topniški nadporočnik, da svojo iznajdbo lahko preizkusi na bojišču samem. Z gorečo vnemo sta se ta dva moža lotila svojega posla. Naredila sta najprej

nekaj poizkusov v dunajski okolici,

po treh tednih pa sta dosegla že tolikšne uspehe, da nista več dvomila v uspeh svojih zamisli. Posrečilo se jima je s pomočjo posebne prižigalne priprave užgati bombe v različnih višinah, pri vsaki takšni eksploziji pa sta seveda morala žrtvovati tudi balon.

Na Dunaju so tedaj izdelali 110 takšnih balonov za spuščanje bomb iz zraka ter jih poslali na beneško bojišče. Vojska, ki je oblegala Benetke, je te balone sprejela z velikim navdušenjem in brž je bilo vse prepričano, da se mesto ne bo moglo več dolgo braniti. Videli so v teh balonskih bombah najsodobnejše

orožje, proti katermu ni učinkovitega sredstva.

Tri dni in tri noči je Uchatius nestrpno čakal v Malgheri, kdaj bo zapihal ugodni veter. A neprenehoma je pihalo le od morja in zato zares ni kazalo, da bi spustil svoje balone z bombami. Brata Uchatius sta se zato ukrcala na vojvojno ladjo »Vulcano«, da bi poskusila še od druge strani. Pa sta imela smolo. Že prvo noč je pihala tako močna burja, da je raztrgala na ladji nem krovu šotor, pod katerim so bile pripravljene balonske bombe. Nemirno vreme je bilo tudi naslednje dni. Šele 3. julija je zapihal ugoden veter — kakor je napisal Uchatius v enem svojih pisem z beneškega bojišča — in tedaj je Uchatius ves vesel spustil prve balonske bombe v smeri proti Muranu. Pravi, da so povzročile

v sovražnem taboru mnogo strahu

V nevarnosti je bil tedaj tudi francoski parnik »Panama«. Kako so potem potekali ti prvi napadi iz zraka, se vidi iz pisma, ki ga je Uchatius napisal 22. julija: 16. julija so spustili v zrak še nekaj balonskih bomb, ki sicer niso zadele Benetk, padle pa so vsaj na sovražnikova tla. Zaloge premoga (segretega zraka) pa so se med tem tako skrčile, da moremo razpolagati samo še s tremi baloni. Pozneje, ko smo se z ladjo »Trieste« podali proti izlivu reke Po, nam je neki grški kapitan pripovedoval, kako so naše bombe učinkovale na beneško posadko in prebivalstvo. Vse je hitelo v hiše, čim se je pojavil kak balon.

Eden naših balonov je padel na Markov trg,

kjer je povzročil silen preplah. Tisti grški kapitan je povedal tudi, da je prav malo manjkalo, da tudi njega ni zadel kos granate.

Uchatiusovi baloni za bombardiranje sovražne postojanke iz zraka,

svojega namena niso dosegli

in Uchatius je bil baje kar vesel, ko ga je vrhovno poveljstvo poklicalo nazaj na Dunaj in mu tam dalo drugo nalogo. S svojim bratom je 28. julija 1849 zapustil Maestre in s tem so se tudi končali prvi zračni napadi v zgodovini, napadi, ki so se jih šele 62 let pozneje lotili Bolgari, ko so z letali napadli Odrin. Pozneje, v prejšnji svetovni vojni pa se je te vrste orožje seveda že neprimerno bolj izpopolnilo, kakor pa je bilo prvotno, vedno bolj uveljavljalo, in se je njegova učinkovitost v največji meri pokazala v sedanji svetovni vojni. Nekateri vojaški strokovnjaki trdijo, da so letalske bombe, poleg podmornic, tudi eno tistih učinkovitih orožij, ki utegnejo celo odločiti vojno.

Zaželel si je smrti od lakote v samoti

Nemški listi so te dni pisali o nekem starem možu, ki ga je povsem onemoglega in do smrti izčrpanega našel mlad kmet v neki planinski koči. Nesrečni mož že 25 dni ni zaužil nobene stvari in se je bil umaknil v tisto planinsko kočo, da bi tam umrl v popolni samoti. Tako je namreč povedal mlademu kmetu, ki mu je po golem naključju preprečil ta njegov svojevrstni sklep s tem, da ga je našel, mu dal iz svojega nahrbtnika izdatni prigrizek ter ga odvedel do bližnjega zdravnika.

Edini Kolumbov še živi potomec

Zadnjič je prosil za sprejem pri voditelju Španije generalu Francu mlad kadet španske mornarice. Komaj 19 letni fant velja za edinega še živečega potomca slovitega pomorščaka, ki je odkril Ameriko, Krištofa Kolumba. Ime mu je don Cristobal Colon Darvajal y Maroto, Veragueški vojvoda. Poleg tega je podedoval tudi naslov »admiral in vladar Zahodne Indije«, t. j. Amerike. Po tem takem je to edini mož na svetu, ki je imel najvišji mornariški čin že takoj ob vstopu v mornarico.

»Kikiriki - vlak stoji dve minuti!«

Tujcu zvene imena madžarskih krajev precej čudno, a na Madžarskem imajo tudi kraje, ki se njihova imena zde dokaj nenavadna celo domačinom samim. Tako leži na primer ob železniški progi Budimpešta—Neusatz postaja, ki je potnike prejšnje čase skoro vselej spravila v dobro voljo. Ko je vlak tu obstal se je oglasil sprevodnik: »Kikiriki — dve minuti postanka!« Na račun tega čudnega imena so si potniki privoščili marsikakšno posmehljivo opazko. Neka družba, ki je bila pod vplivom alkohola precej dobre volje, je nekoč uprizorila pravo tekmo v tem, kdo bo najbolje posnemal petelinje petje. Pravijo, da se je ta tekma nazadnje sprevrgla v pravi »petelinji boj«. In tedaj je bilo sklenjeno, da je treba dati tej postaji drugačno ime, da se potniki ne bodo preveč režali sprevodniku, ki bi moral na njej nehote zakikirikati. To vendar ne bi bilo v skladu z njegovo častjo.

HENRIK SIENKIEWICZ — ROMAN V SLIKAH

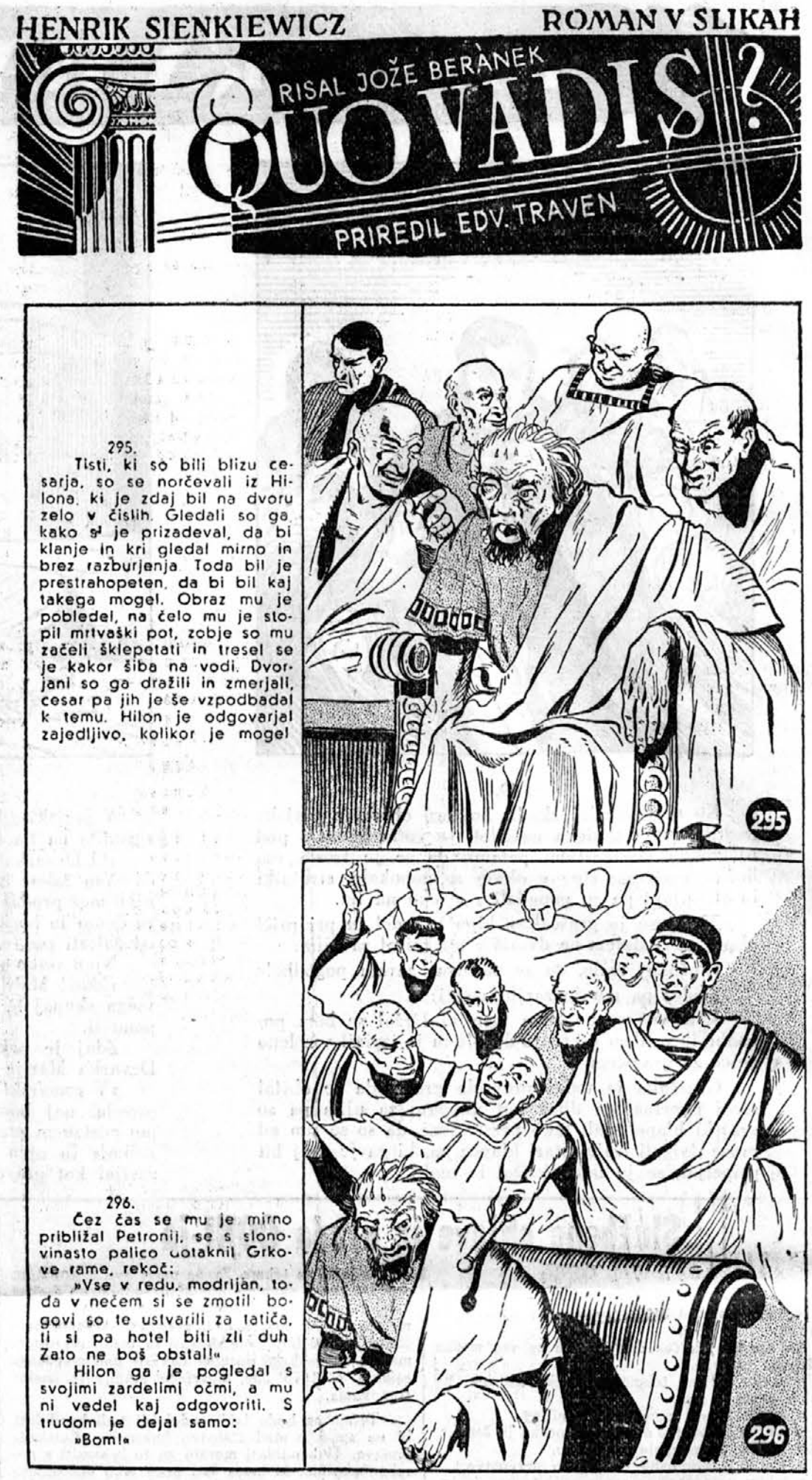

EIAR — Radio Ljubljana

Torek, 23. marca 1943-XXI. — 12.20 Plošče. 12.30 Poročila v slovenščini. — 12.45 Lahka glasba. — 13.00 Napoved časa. Poročila v italijanščini. — 13.10 Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v italijanščini. — 13.12 Pesmi italijanske zemlje, orkester vodi dirigent Petralia. 14.00 Poročila v italijanščini. — 14.10 Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec Lahka glasba. — 15.00 Poročila v slovenščini. — 17.00 Napoved časa. — Poročila v italijanščini. 17,15 Koncert violončelista Luigia Criarappa, pri klavirju Enrichetta Petaccijeva. — 19.30 Poročila v slovenščini. — 19.45 Valčki, polke in mazurke. — 20.00 Napoved časa. Poročila v italijanščini. — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. — 20.30 Godbo posadke IX Zone Camicie Nere vodi diregent Somando. 21.10 Italijansko glasbo vodi dirigent Armando La Rosa Parodi. — 22.20 Orkester pesmi, vodi dirigent Angelini. — 22.45 Poročila v italijanščini.

TONE GLAVAN:

Zemlja je zadihala

IZVIRNI ROMAN 42

Stisnil ga je k sebi in sin se je počutil počaščenega. Njegova užaljenost je bila oprana. Na svojega novega bratca pa je gledal hladno in nekako z žalostjo.

Pa se ga je kmalu privadil in ga tudi vzljubil. Če je prišel kdo v vas in pogledal po Matevžku, tako so ga krstili, je Janče, ki zna zdaj že hoditi — in to že dva meseca — in klicati ime mama in ata, kar ljubosumno prežal. Če pa se je vasovalec le preveč približal ali ga hotel celo vzeti v naročje, tedaj je zakričal in stekel po mamo, ako je ni bilo kje v bližini. Njegovega Matevžka ne bo nihče jemal v naročje, nak, ker ga zna še odnesti. In kaj bi on počel brez njega? In ata? Pa mama? U, Janče se bo že postavil! Saj je že fant. Da ne? Mama mu šiva že prve hlače. Pa naj kdo še kaj reče, če more. Hlače povedo vse, da, hlače...

Tudi bratčevo ime že zna izgovoriti. Hm, Matevžek — to je malo predolgo, saj bi si še jezik polomil. Ah, kakšna imena izbirajo, se jezi v mislih. Taka, ki si jih človek še zapomniti ne more. Le kdo izmed takih, kot je on, si bo lahko za vedno ohranil ime Matevžek ali Janezek ali Jernejček? Nihče! Ljudje so pa res neumni! Na otroke, ah, kaj na otroke, saj on je že fant, nihče ne misli. Torej Janče je bratca v drugo krstil za Tečka. Ali ni to lepo ime? Teč, teč... človek ga brez pomude izgovori in kar v enem samem dihu. Da, da, Janče bo še marsikaj pametnega ugnal.

Nenadoma je pričel Janče vse govoriti. Žlobudral je kakor studenec. Spraševal je to in ono. In kako učeno! Vse je hotel vedeti. Kje je mama dobila Tevžka? (Zdaj ga je prekrstil iz Tečka v Tevžka, ker je že lažje izgovarjal.) In ko je mama nekako jecljala, ji je zabrusil, da mu ne mara povedati, in bil je po pravici užaljen. Kuhal je mulo in ni hotel ničesar jesti. Ko so mu dali skledčko repe in žgancev, jo je jezno odrinil, rekoč: »Ne bom.« A se je kmalu utolažil. Zdaj ga je zanimalo spet, zakaj ima ata brke, čemu ljudje mrjo, zakaj stari ljudje kašljajo, kako to, da ga včasih zvija po trebuhu, in to in ono. Odgovarjali so mu, kakor so vedeli in znali. In Janče z njihovimi pojasnili ni bil nikdar zadovoljen. Izvedeti je hotel vse do potankosti. Če je opazil, da se mu izmikajo ali hočejo lagati, jih je takoj ujel in jim povedal: »Prej ste pa takole rekli.« Jančetu ni mogel nihče do kraja, ker se je zavedal, da je že fant. Ponosil je že tretje hlače, da, tretje, in to je vendar doba, ko postane iz otroka fant od fare. Kadar je utegnil, je šel po vasi, vasoval pri starih ljudeh, jih rad poslušal in si koval misli o življenju. Ljudje so prav za prav bedasti. Vsak govori drugače in nihče ne pove enako. Rantečka mu je rekla, da je Bog star s sivo brado, Šimkovka pa ravno narobe, da je Bog mlad, samo nekaj let starejši od njega. Zares, čudni so ljudje. Včasih ga ni bilo vse popoldneve doma. Kaj pa naj vendar doma dela? Mar naj varuje Tevžka? On naj bo za pestunjo? Nak, tega pa že ne! Fant, kakršen je Janče, naj bi bil pestunja? Ne, ne, to bi bila prevelika sramota! Saj ima atek dosti denarja, pa naj si najame pestunjo, ki bo malega varovala. A ga ni treba. Malo naj mu dado po nagi, in nič več ne bo tako siten. Če je bil on tako siten, ga bo vse življenje sram. O tem se je pozanimal tudi pri mami.

»Kaj, če si bil?«

»Siten, mama, siten, siten kakor Tevžek?«

»O ne! Priden, zelo priden, samo včasih si nagajal,« se mu je mama smejala.

»Kajpak!« je udaril ob mizo, kakor je videl odrasle. »Dobre volje sem bil, pa sem malo ponagajal.«

Ampak tepen je bil pa vedno, kadar ga ni bilo doma. Zaleglo ni nič. Udarci in bolečine minejo, na vasi pa je le prijetno, posebno če vidi, da se ga drugi otroci boje in beže pred njim.

Čez kakšno leto je mama prinesla novega bratca k hiši. Janče ga ni bil prav nič vesel. Zakaj pa? Saj ima že Tevžka preveč, ki je hvala Bogu postal vsaj malo pametnejši. Pravi že ata in mama, tudi hodi že precej dobro, a prav to je njegova slabost. Vse hoče videti in raca kamor koli. Seveda, Janče pa za njim in pazi nanj. Ne, to ne gre! Kdo je pa nanj pazil? Nihče, ker ni bilo treba. Človeku mora že pamet dati, da ve, kaj je prav in kaj ne, kam smeš in kam ne, da ne boš padel v svinjak ali v kotel za svinje... Ah, križ je z otroci! Hvala Bogu, novi bratec je kmalu umrl. Gotovo mu je moral kaj zameriti, da je brez slovesa umrl. Še roke ni nič dal. Stari ljudje dado vsaj roko, če kam gredo, ali povedo, da mislijo umreti. Ta pa nič. Kar zmanjkalo ga je... Mama je jokala, ata je bil žalosten, on pa ni ne jokal ne žaloval.

Ko je bila mama potolažena, jo je vprašal, če bo še kaj kupila. »Če Bog da,« je dejala. Na, zdaj pa imaš...

Potlej je moral Janče v šolo, kjer so ga klicali za Boštjana Jernejca. Jezil se je in dokazoval, da je Janče. A zaleglo ni nič. Zdaj so ga tudi doma večkrat klicali za Boštjana kot za Jančeta. Ata mu je nekoč rekel: »Zdaj, ko hodiš v šolo, moraš biti Boštjan. To je lepo ime. Tudi jaz ga nosim.

Sprva se v šoli ni počutil kar nič dobro. Bil je kot uklenjen ptiček. A počasi se je tudi na to privadil. Včasih, kadar se mu je zahotelo, pa je šel namesto v šolo raje v gmajno ali se potepat po goricah. Toda to ni bilo pogostokrat in učiteljica mu je verjela, da je bil bolan...

Čez nekaj let je mama tudi Tevžku napravila torbico za knjige iz stare srajce in ga peljala v šolo. Sedaj sta bila Boštjan in Matevž velika prijatelja.

Poglavje zase so na kmetih hlapci in dekle. Če imaš srečo in dobiš dobrega hlapca ali deklo, ki mu lahko v vseh rečeh zaupaš, da lahko ve, kar veš ti in ima, kar imaš sam, si zadel pravo. Kmetje pravijo: zadel si terno. Dober hlapec ti zaleže za delavnega sina in kmalu ne čutiš več razlike med svojo in tujo krvjo. To se zdi sprva nekoliko čudno, a drži. — Če pa naletiš na slabega hlapca, ki mu je skrb in delo deveta briga, in deklo, ki je površna in brez prave pameti, to lahko vse skupaj pripravi na kant. Tega se kmetje dobro zavedajo in so pri najemanju poslov zelo izbirčni. Na postavo in lepoto ne gledajo, tudi na lon ne toliko, rajši še kaj primaknejo, če so v veri, da jim bo novak dobro zalegal, da bo pošten, trezen in spešen...

Za Ljudsko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič. — Izdajatelj: inž. Sodja. — Urednik: Mirko Javornik. — Rokopisov ne vračamo. — »Slovenski dom« izhaja ob delavnikih ob 12. — Mesečna naročnina 11 lir, za inozemstvo 20 lir. — Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6, III. nadstropje. — Uprava: Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana. — Telefon štev. 40-01 do 40-05. — Podružnica: Novo mesto.